

โครงการสร้างสรรค์นิทรรศการหมุนเวียน เรื่อง “วัฒนธรรมรัก”

หลักการและเหตุผล

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มีพันธกิจหลักในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทางเลือกให้กับประชาชนไทย ในรูปของ “Discovery Museum” หรือพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้ผู้ชมได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งแรกของสถาบันฯ คือ “มิวเซียมสยาม” เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ชาติไทยผ่านการตีความและการนำเสนอรูปแบบใหม่ มีนิทรรศการถาวรเรื่อง “เรียงความประเทศไทย” ที่กล่าวถึงเรื่องราวของผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการก่อเกิดรัฐต่างๆ จนพัฒนามาถึงยุคสยามประเทศ หรืออยุธยา จวบจนมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน

นอกเหนือจากนิทรรศการถาวรแล้ว สถาบันฯ ยังมีหน้าที่นำเรื่องราวที่ได้เปิดประเด็นไว้ในนิทรรศการถาวรดังกล่าวมาขยายความต่อในมุมมองใหม่ๆ เพื่อให้สังคมได้ร่วมกันขบคิดต่อ ทั้งนี้ในปี ๒๕๕๘ ที่จะถึงนี้ เป็นปีที่ประเทศสมาชิกทั้งสิบประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะรวมตัวเป็นประชาคมเดียวกัน เพื่อสร้างความร่วมมือและสนับสนุนกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้วยแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น สถาบันฯ จึงเห็นสมควรให้นำเรื่องราวของเครื่องมือเครื่องใช้และศิลปวัตถุที่เคลือบด้วยยางรัก อันเป็นวัตถุทางวัฒนธรรมที่มีปรากฏอยู่ในแต่ละประเทศ มาสร้างสรรค์เป็นนิทรรศการหมุนเวียน เรื่อง “วัฒนธรรมรัก”

นิทรรศการมุ่งประเด็นไปที่การปรากฏอยู่ของเครื่องรักในแต่ละสังคมในภูมิภาคนี้ ตั้งแต่เครื่องใช้ประจำวันสานจากไม้ไผ่และหวาย มีการเคลือบด้วยยางรักเพื่อความทนทาน เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนภูเขาสูง ที่เกี่ยวพันกับการหาของป่าและกรีดยางรักมาส่งตัวเมือง เครื่องเงิน หรือเครื่องใช้ในครัวเรือนที่เคลือบด้วยยางรัก ก็เป็นวัตถุทางวัฒนธรรมที่พบอย่างดาษดื่นในสังคมคนเมืองแห่งล้านนา เชียงตุง และพม่า สะท้อนภูมิปัญญาการทำหัตถกรรมที่มีการส่งถ่ายทักษะและความชำนาญข้ามผ่านไปมา ตะกร้าสานของชาวอีสานนำมาใช้ตักน้ำได้ ก็เพราะเคลือบผิวอุดรอยรั่วด้วยยางรัก เป็นภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ตกดินในหมู่บ้าน แล้วขึ้นส่วนสถาปัตยกรรมไทยของวัดและวังอย่างช่อฟ้าใบระกา หน้าบัน ที่ปิดทองประดับกระจก บอกอะไร นอกจากแสดงถึงความงามอย่างไทยแล้ว ยังช่วยบอกฐานานุศักดิ์และเน้นถึงอำนาจทางการเมืองที่สยามมีอิทธิพลต่ออาณาจักรที่เป็นแหล่งรักอย่างล้านนาและเขมร

เครือข่ายของวัฒนธรรมการใช้ยางรักที่กล่าวมาจึงเป็นกรณีศึกษาที่ดีที่ชี้ให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างสินค้า ผู้คน การติดต่อค้าขาย และการเดินทางไปมาหาสู่กันทั่วทั้งภูมิภาค มีการถ่ายทอดความรู้ความชำนาญให้กันและกัน แลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน เป็นตัวอย่างในอดีตที่ประเทศสมาชิกอาเซียนในปัจจุบันน่าจะเรียนรู้และนำไปพัฒนาต่อ ซึ่งจะช่วยให้ความร่วมมือของประชาคมอาเซียนเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างสรรค์นิทรรศการหมุนเวียนที่ตอบสนองปรัชญาของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ และสนับสนุนให้ผู้ที่มิวิชาชีวด้านการสร้างสรรค์นิทรรศการได้ตื่นตัว และมีความคิดทันสมัยกับพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ในแนวใหม่
๒. เพื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงเครือข่ายความร่วมมือทางสังคมและวัฒนธรรม การติดต่อกันระหว่างผู้คนจากต่างวัฒนธรรมนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทั้งทรัพยากร ความรู้ และทักษะความชำนาญ ซึ่งจะนำมาซึ่งความแข็งแกร่งเป็นบีกแผ่นของทั้งภูมิภาค
๓. เพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมได้เรียนรู้วัฒนธรรมจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน ผ่านการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่หลากหลายที่ล้วนทำมาจากยางรัก
๔. เพื่อให้ผู้ชมตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ในดินแดนแถบสุวรรณภูมิ ก่อให้เกิดความรักและหวงแหนป่าไม้ที่นับวันจะถูกทำลายลง
๕. เพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมเล็งเห็นตัวอย่างและความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีรากฐานมาจากการใช้ยางรักในอดีต
๖. เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ Discovery Museum ผ่านการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน อันจะนำไปสู่การกลับมาเยี่ยมชมมิวเซียมสยามอีกครั้งของผู้ชมที่ได้ชมนิทรรศการถาวรแล้ว หรืออาจเป็นการกระตุ้นให้เกิดลูกค้าใหม่ๆ ของมิวเซียมสยามได้

กลุ่มเป้าหมาย

ประกอบด้วยเยาวชน นักเรียน นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

สถานที่จัดนิทรรศการ

ห้องนิทรรศการ ๑ และ ๒ ภายในอาคารมิวเซียมสยาม สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ เนื้อที่โดยรวม ๑๗๕ ตร.ม. โดยแบ่งเป็น

๑. ห้องนิทรรศการ ๑	๑๐๕ ตร.ม. และ
๒. ห้องนิทรรศการ ๒ (ห้องพื้นกระเบื้อง)	๗๐ ตร.ม.

ระยะเวลาดำเนินการ

พฤศจิกายน ๒๕๕๗ – มิถุนายน ๒๕๕๘ โดยแบ่งระยะเวลาการดำเนินการเป็น ๒ ช่วงคือ

๑. ระยะเวลาการพัฒนานิทรรศการ	พฤศจิกายน ๒๕๕๗ – กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘
๒. ระยะเวลาจัดแสดงนิทรรศการ	มีนาคม – มิถุนายน ๒๕๕๘ (๔ เดือน)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

แผนกพัฒนาและบริหารงานนิทรรศการ ร่วมกับแผนกกิจกรรมการเรียนรู้ ฝ่ายมิวเซียมสยาม
แผนกวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ ฝ่ายวิชาการ และ
ฝ่ายสื่อสารและการตลาด สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้นิทรรศการหมุนเวียนที่สอดคล้องกับแนวคิดการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ริ่รรมย์และสร้างสรรค์ของสถาบันฯ จัดทำแล้วเสร็จสมบูรณ์เรียบร้อยตามกำหนดเวลา
๒. บุคลากรของสถาบันฯ ได้รับความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการพัฒนาเนื้อหา ออกแบบ จัดซื้อ จัดหา และก่อสร้างนิทรรศการจากการทำงานร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก
๓. ผู้ชมตระหนักถึงความสำคัญของเครือข่ายความร่วมมือในประชาคมอาเซียน เห็นว่าการติดต่อกันระหว่างประเทศนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้ และทักษะความชำนาญ
๔. ผู้ชมเกิดแรงบันดาลใจในการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการใช้ยางรัก
๕. ผู้ชมที่ได้เคยมาเยี่ยมชมชมมิวเซียมสยามแล้ว กลับมาอีกครั้ง หรือกระตุ้นให้มีผู้ชมหน้าใหม่ขึ้น